

Vernieuwing en aanpassing

Het is een open deur dat de krijgsmacht anno 1997 met een uiterst uitdagende situatie wordt geconfronteerd. Het lijkt of stoppen door slaan en vastigheid lijkt schaars. De veiligheidssituatie is diffuus. De architecten van de eerdere veiligheidsstructuur staren meewarig naar de restanten van hun constructies. Concrete dreigingen lijken er ogenschijnlijk niet; dat de wereld opeens uitsluitend bestaat uit vredelievende naties, volken en groepen is ook niet aannemelijk. De grensoverschrijdende gevolgen van lucht- en watervervuiling, van geloof en hoop, van haat en wantrouwen, van misdaad en van natuurlijke en industriële rampen is iedereen duidelijk. Deze nieuwe werkelijkheid bracht nieuwe taken voor de krijgsmacht, brengt mogelijk op termijn nog andere.

Maar het zijn niet alleen deze omgeving en taken die aandacht vragen. De krijgsmacht moet zich ook bezinnen op vormen van oorlog die zij

zelf niet wil voeren (bijvoorbeeld biologische, chemische en ecologische oorlogsvoering), maar waar ze theoretisch wel mee kan worden geconfronteerd. Daarnaast spelen, zowel op nationaal, Europees en bondgenootschappelijk niveau andere politieke, juridische, sociale, demografische en economische ontwikkelingen. Alleen al de laatstgenoemde factor raakt de krijgsmacht op meer dan één manier. Het gaat namelijk niet alleen over de hoogte van een budget.

Het gaat ook om een bezinning op het aanhouden, privatiseren of elimineren van defensie-industrie, ook om het privatiseren van diensten die eerder zuiver het domein van het militair apparaat waren, en andere invloeden zoals het invoeren van een andere vorm van economisch beheer.

Dan is er nog de factor technologie. De Nederlandse krijgsmacht beschikt over modern materieel. Dit materieel zal steeds op zijn merites moeten worden gezien, moeten worden aangepast of vervangen. Het kan gaan om een nieuwe generatie, maar ook om iets geheel nieuws. Men dient zich daarbij te realiseren dat hoogwaardige systemen niet alleen een prijs in financiële termen kennen; zij vragen ook een investering in opleiding en oefening, in logistieke concepten en een bredere operationele inbedding. Wie de vakpers volgt ziet hoeveel nieuwe middelen in ontwikkeling zijn. Aan de ene kant totaal nieuwe systemen, zoals het volledig elektronisch wapenplatform, waarin mobiliteit, vuurkracht en bescherming elektrisch van aard zijn; het onbemande vliegtuig en raketten die Mach 8 kunnen vliegen. Aan de andere kant combinaties van bestaande en nieuwe systemen om te komen tot een areaal dat het mogelijk maakt mensen en middelen op drie niveaus aan te grijpen: een uitschakeling op korte termijn, een uitschakeling op langere termijn en het definitief uitschakelen.

Het is niet vreemd dat temidden van al deze ontwikkelingen een herbezinning op het eigene van krijgsmachtdelen en de omvang en inhoud van *joint* optreden aan de orde is. Omdat het daarbij gaat om een herbezinning op deels oude, deels nieuwe en deels nog te ontwikkelen instituties, is de discussie lastig. Deze materie wordt verder gecompliceerd door de invoering van systemen die de gevestigde scheiding tussen land, lucht en water overschrijden of zelfs irrelevant maken. Deze ontwikkeling kan leiden tot nieuwe conflic-

ten tussen krijgsmachtdelen. In de Verenigde Staten herleven op dit moment, ondanks alle positieve ontwikkelingen op het gebied van 'joint opereren' rivaliteit en competitie. Wie is leidend bij de verdediging tegen ballistische raketten? Wie heeft zeggenschap in lucht en ruimte? Wie wordt bepalend als het gaat om 'informatieoorlog'? Wie bepaalt welke systemen, op grond van welke parameters en ten laste van wiens budget voor gezamenlijk gebruik geschikt worden gemaakt?

Deze discussies gaan niet aan de Nederlandse krijgsmacht voorbij. De realiteit is dat de ingewikkelde situatie waarbinnen de organisatie naar wijsheid moet zoeken zich niet via eenvoudige modellen laat vangen. Alleen een combinatie van specialistische en meer generalistische civiele en militaire denkrichtingen biedt perspectief op beter inzicht. Deze combinatie klemmt temeer omdat bepaalde keuzes onomkeerbaar zijn (iets wat ik afstoot ben ik kwijt) en andere keuzes grote financiële gevolgen hebben. Dit brengt ons tot de kern van het probleem: hoe stelt de krijgsmacht zeker, dat ze de geschatte complexiteit van vandaag en morgen de baas kan? Heeft de krijgsmacht voldoende vermogen tot vernieuwing en tot aanpassing? Dit gaat verder dan het toepassen van *Lessons Learned* en het benutten van officieren die in het buitenland studeren of als liaison zijn geplaatst. Het gaat om een klimaat waarin het volgen van ontwikkelingen en bezinning centraal staan. Het gaat om het bewerkstelligen van een omgeving waarin nadenken wordt bevorderd en zelfs tot op zekere hoogte wordt geïnstitutionaliseerd. Een omgeving waar ideeën op hun waarde en niet op rang of schaal van de bedenker worden gemeten. Waar discussie wordt gevraagd, waar schooloplossingen verdwenen zijn en waar het antwoord niet vooraf bekend is. Een omgeving waarin brainstormen serieus wordt genomen; een waar denkrichtingen bewust worden gekoppeld en waar heilige huisjes leeg of te koop staan.

Het is eigenlijk verbazingwekkend hoe weinig personeel bezig is met denken over 'morgen' en over *joint*. Er zijn (heel) veel mensen bezig in deelgebieden; slechts een fractie van dat aantal houdt zich bezig met de samenhang der dingen en het zoeken van nieuwe oplossingen. Wil de krijgsmacht meer zijn dan de som der krijgsmachtdelen en een volger van ontwikkelingen, dan zijn maatregelen nodig. 'Denktanks' zijn

goed, maar niet voldoende. Veel breder moet worden gezien hoe we in opleidingen oog voor de samenhang der dingen en voor creativiteit kunnen bevorderen. Hoe we daar een betere dialoog tussen diverse denkrichtingen – operationeel, logistiek, technologisch, juridisch, historisch en gedragswetenschappelijk – tot iets normaal kunnen maken. Hoe we daar en in de dagelijkse praktijk sjabloonden kunnen terugdringen. 'Het is altijd zo geweest', is een dodelijke opvatting, die zelfs de meest toegewijde medewerker kan demotiveren.

Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat officieren van de diverse krijgsmachtdelen in de diverse staven als liaison optreden; dat materieelprojecten worden gezien op mogelijkheden om *joint* te bevorderen. Misschien moet de krijgsmacht haar blik nog verder verbreden. Het lijkt geen miljoenen te kosten om – aanvullend aan wat al is gerealiseerd – officieren (al dan niet actief dienend) of burgermedewerkers nationaal en internationaal te detacheren bij onderzoeksinstellingen, relevante ministeries, hogescholen, universiteiten en dergelijke. Zij kunnen ontwikkelingen signaleren, relaties leggen en nieuwe impulsen in het denken inbrengen. De toekomst lijkt belangrijk genoeg om deze investering inhoud te geven. Jammer dat vernieuwing en verandering een thema is. Het zou, zeker in het huidige tijdsgewricht, iets vanzelfsprekends moeten zijn.

